

Nämnd för folkhälsa och
primärvård i Skellefteå- och Norsjöområdet

2018-02-26

283450

Kontaktperson
Anna Löfgren, utredare
Ledningsstaben
Anna.Lofgren@vll.se

2017-11-09

Skellefteå kommun
Fritidskontoret
Karin Våglund
931 85 Skellefteå

Skellefteå folkhälsoråd. Folkhälsopolitiska programmet för uppföljning 2017 och planering för 2018

Ordförande i Folkhälsorådet i Skellefteå och ordförande i FRIS har den 9 november 2017 skickat en gemensam skrivelse till de nämnder som deltar i folkhälsorådet, däribland Nämnd för folkhälsa och primärvård i Skellefteå- och Norsjöområdet, med en uppmaning att senast den 5 mars 2018 inlämna svar med beskrivning av hur nämnden hanterat de prioriterade målområdena i Skellefteå kommuns folkhälsopolitiska program under 2017 samt mål nr 11. En beskrivning av hur nämnden planerar sina folkhälsoinsatser för 2018 efterfrågas också. För 2018 har folkhälsorådet valt att prioritera samma målområden som 2017. Beskrivning av andra viktiga folkhälsoinsatser nämnden genomfört inom övriga målområden 2017 efterfrågas även med fokus på nya satsningar, aktiviteter eller metoder. Folkhälsorådet i Skellefteå har i uppdrag att prioritera målområden i Skellefteå kommuns folkhälsopolitiska program och föreslå förvaltningsövergripande insatser. Folkhälsorådet har även i uppdrag att följa upp det folkhälsopolitiska programmet.

Folkhälsorådet beslutade, utifrån programmets 11 målområden, att prioritera följande under 2017 samt under 2018:

3. Trygga och goda uppväxtvillkor
4. Ökad hälsa i arbetslivet
5. Sunda och säkra miljöer och produkter
6. Hälsöfrämjande hälso- och sjukvård

FRIS – förebyggande rådet i Skellefteå, ansvarar för arbete och uppföljning av målområde 11. Alkohol, narkotika, tobak, dopning och överdrivet spelande.

Nämndens huvuduppgift är att bedöma hälsoläget bland befolkningen i Skellefteå – och Norsjöområdet och till följd av det skatta behovet av primärvård och folkhälsoinsatser i området samt bedöma behovet av åtgärder för att förbättra folkhälsan. Det finns även två andra nämnder för folkhälsa och primärvård i landstinget med andra geografiska områden. Utifrån dessa bedömningar ska nämnden lämna underlag till landstingsstyrelsen inför fullmäktiges beslut om fördelning av budget samt beslut om landstingsplan. I underlagen redovisas hur behoven tillgodoses och förslag kan lämnas om eventuella ytterligare analyser, uppföljningar, förändrade prioriteringar, inriktningsbeslut, förebyggande insatser med mera. Nämnden utvecklar folkhälsoarbetet i samverkan med kommunerna och andra samhällsaktörer. Nämnden arbetar utifrån sitt reglemente samt riktade uppdrag från landstingsfullmäktige, och tar utifrån dessa fram en verksamhetsplan för respektive år. För 2017 riktade landstingsfullmäktige följande särskilda uppdrag för bättre och jämlik hälsa till nämnder för folkhälsa och primärvård:

- Utveckla vården för våldsutsatta vad gäller psykiskt, fysiskt och sexuellt våld
- Samverka kring flyktingar och nyanländas hälsa
- Utveckla äldrehälsovård i primärvården

2018-02-13

Nedan följer en redovisning av hur landstinget med fokus på Skellefteå- och Norsjöområdet arbetat med de målområden som folkhälsorådet prioriterat 2017 (målområde 3-6 samt målområde 11), följt av en beskrivning hur nämnden specifikt arbetat 2017 med de prioriterade målområden, till exempel genom ekonomiska bidrag. Andra viktiga folkhälsoinsatser nämnden genomfört inom övriga målområden 2017 beskrivs också. Om beskrivning av nämndens arbete 2017 saknas under respektive målområdet har inte nämnden arbetat konkret med målområdet.

1. Ökad delaktighet och inflytande i samhället

Nämndens arbete 2017

Nämndens uppdrag att föra dialog med medborgare, både organiserade i patient – och pensionärsföreningar såväl som gemene man, innebär en ökad delaktighet och inflytande i samhället för medborgaren inom de områden nämnden verkar i. Medborgare får komma till tals inom områden som berör nämnden, vilket nämnden har möjlighet att vidarebefordra till landstingsstyrelsen/landstingsfullmäktige inför beslut om budget eller andra styrande dokument. Nämndens princip för 2017, liksom 2018 samt tidigare år, är nämndsammanträde på förmiddagen och medborgardialog eller dialog med företrädare för medborgare på eftermiddagen, vid de sammanträden det är möjligt.

Under 2017 har nämnden arbetat med en enkät om äldrehälsovård, som därigenom ger ökad delaktig och inflytande för de som besvarat enkäten att kunna medverka till utveckling av äldrehälsovård i primärvården genom sina svar.

3. Trygga och goda uppväxtvillkor

Salut-satsningen har jämförts med ordinarie insatser under graviditeten, barnets födelse och två första levnadsår i en publicerad studie. Resultaten tyder på att Salut är en effektiv universell intervention som visar på hälsovinster hos mödrar och barn. Kostnaden för Salut var låg (2679 kr/barn) jämfört med de totala vårdkostnaderna under graviditet och förlossning och Salut-satsningen har potential att minska hälso- och sjukvårdskostnader på lång sikt.

Under året har insatsen ”Lill-Bodil krokodils ryggsäck”, för förbättrade tandborst- och matvanor hos barn, spridits till de kommunala öppna förskolorna och de som bedrivs inom Svenska kyrkan. Fler förskolor i Skellefteå kommun har valt att ta del av den pedagogiska verktygslådan Bodil krokodil som innehåller lekar, spel och aktiviteter för att prata med barn om bra tandborst- och matvanor.

Efter flera års efterfrågan från skolsköterskor i länets kommuner har en elevgång för registrering av elevhälsodata utvecklats. Elever kan nu svara på elevhälsoenkäten digitalt istället för i pappersform inför hälsosamtalen med skolsköterska.

Nämndens arbete 2017

Ekonomiska bidrag

- Nämnden delade ut sitt folkhälsopris 2017 i två delar varav en pristagare var Ewa Öström Öberg, förebyggande polis i Skellefteå, för sitt arbete med ANDT-frågor samt nätverksbyggande sätt för att skapa trygghet.

4. Ökad hälsa i arbetslivet

Norsjö 2.0 verkar för att förbättra hälsan i Norsjö och minska sjukskrivningarna. Under 2017 startades grupper med livsstilsförändring i fokus på hälsocentralen. VHU för 30-åringar

2018-02-13

utvecklas för att vara tillgängliga via 1177.se. Friskvårdsombud som finns inom Norsjö kommun har fått en utbildningsdag som handlat om vad vi behöver för att må bra och prestera.

Att verka för en hälsofrämjande arbetsplats är viktigt. Som en led i det utbildar landstinget hälsoinspiratörer. Inom Skellefteå- och Norsjöområdet diplomerades 17 st hälsoinspiratörer 2017.

5. Sunda och säkra miljöer och produkter

SEE-veckan är en aktivitetsvecka i Norrland för att uppmärksamma social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet. I Skellefteå genomfördes denna gång bland annat en klädinsamlardag för att ta tillvara möjligheten att återvinna kläder och uppmärksamma möjligheterna med återbruk. En del i att den aktiviteten planerades är den nya hanteringen av textilier inom VLL. En hantering som är bättre för miljön.

6. Hälsofrämjande hälso- och sjukvård

Ett av landstingets huvudsakliga uppdrag är att verka hälsofrämjande och erbjuda hälsofrämjande hälso- och sjukvård. I Socialstyrelsens nationella riktlinjer för sjukdomsförebyggande metoder lyfts vikten av att samtala med patienterna om hur deras levnadsvanor påverkar deras hälsa. Under 2017 lyftes särskilt fysisk aktivitet med fokus på förskrivning av Fysisk aktivitet på recept (FaR). Antalet äldre med fallskador i Skellefteå kommun har minskat under 2017 men antalet är fortfarande högt. Vecka 40 är "Fall int" veckan och under den veckan uppmärksammas särskilt aktiviteter och strategier som kan minska antalet fallolyckor.

Nämndens arbete 2017

De riktade uppdragen från landstingsfullmäktige under 2017 till nämnden enligt nedan samstämmer väl med målområdet 6 Hälsofrämjande hälso – och sjukvård.

- Utveckla vården för våldsutsatta vad gäller psykiskt, fysiskt och sexuellt våld
- Samverka kring flyktingar och nyanländas hälsa
- Utveckla äldreomsorg i primärvården

Utveckling av vården för våldsutsatta vad gäller psykiskt, fysiskt och sexuellt våld har skett genom kunskapsinhämtning vid nämndssammanträden som sedan bearbetats till förslag av förbättringar som presenteras i det underlag inför budget och landstingsplan 2019 till landstingsfullmäktige som nämnden beslutar om den 26 mars 2018. Se ekonomiska bidrag nedan för beskrivning av bidrag till Centrum för Män.

Samverkan kring flyktingar och nyanländas hälsa har skett under 2017 genom samverkan i de forum nämnden finns representerad i, såsom bl a Skellefteå folkhälsoråd, Norsjö folkhälsoråd samt HÖKEN (Huvudöverenskommelse mellan Skellefteå och Norsjö kommuner och landsting) och FRIS (Förebyggande rådet i Skellefteå). Se ekonomiska bidrag nedan för beskrivning av bidrag till MigrantMammors verksamhet.

Utveckling av äldreomsorg har skett genom att nämnden delat ut en enkät till patient – och pensionärsföreningar gällande äldreomsorg, samt delat ut den till äldre de fört dialog med på offentliga platser i samband med nämndssammanträden. Detta har skett i och runt Skellefteå samt Norsjö, Jörn och Boliden, samt vid arrangemang i Norsjö i augusti och vid Seniordagen i Skellefteå i oktober som nämnden deltog vid. Totalt inkom 587 svar. Sammanfattning av svaren som inkommit presenteras i det underlag inför budget och landstingsplan 2019 till landstingsfullmäktige som nämnden beslutar om den 26 mars 2018. Dialog kring äldreomsorg

2018-02-13

med patient- och pensionärsföreningar har även skett vid fyra olika träffar under 2017, där förslag till förbättringar uppmuntrades att lämnas till nämnden, både muntligt och skriftligt.

Ekonomiska bidrag

- Centrum för Män

Nämnden beviljade bidrag under 2017 till Centrum för Män (CFM) för arrangemang av utbildningen "Samtal om våld", vilket möjliggör att sju representanter från Centrum för Män kan gå utbildningen. Utbildningen hålls av Alternativ till Våld vanligtvis i Jönköping och innehåller sammanlagt fyra dagars sammankomster uppdelat i två inledande dagar med de andra två dagarna efter ca en månad. CFM:s syfte med att gå denna utbildning är att kunna erbjuda individuell behandling med högre kvalitet. CFM är i huvudsak utbildade i material som är riktat mot gruppbehandling, en del personer är dock inte lämpade att gå i grupp. CFM kan erbjuda en del av dessa individuell behandling men det material de använder är en slags översättning av det material som egentligen riktar sig mot grupp. CFM har övervägt olika alternativ för denna utbildning och det minst kostsamma alternativet är att ta upp föreläsarna till Skellefteå för sammankomsterna. CFM ska själva stå som arrangör och sälja platser till grannkommuner och vårdgrannar. Utbildningen i Skellefteå planeras att ske under våren 2018. Nämnden beviljade ansökan då det innebär nya behandlingsmetoder för dem som utövar våld och att ansökan stämmer väl in på nämndens uppdrag under 2017 av landstingsfullmäktige att "utveckla vården för våldsutsatta vad gäller psykiskt, fysiskt och sexuellt våld".

- MigrantMammor

Nämnden beslutade i december 2017 att bevilja ansökan från EFS Missionsförening i Skellefteå avseende MigrantMammors verksamhet med kvarvarande medel ur 2017 års budget av folkhälsomedel samt även ur 2018 års budget av nämndens folkhälsomedel. Bidraget motiverades med att nämnden under 2017 har ett uppdrag från landstingsfullmäktige, för bättre och jämlik hälsa; "Samverka kring flyktingar och nyanländas hälsa". Nämnden motiverade även bidraget genom att MigrantMammors verksamhet vänder sig till medborgare som ofta inte deltar vid cellprover, gynundersökningar samt att verksamheten ger kvinnor kunskap i både sin egen hälsa och barnens hälsa.

- Temadag om diabetes

Nämnden arrangerade en temadag den 23 november 2017 i Skellefteå om diabetes tillsammans med Diabetesföreningen i Västerbottens län. Föreningar och allmänhet inbjöds och dagen annonserades på olika sätt. Dagen gav medborgare och patienter kunskap om hur levnadsvanor påverkar deras hälsa samt kunskap om nationella riktlinjer. Nämnden beviljade ansökan om samarrangemang på grund av att en sådan temadag är en del i ett förebyggande arbete gällande en av folksjukdomarna, att en temadag ger kunskap för dem som är drabbade samt att det i nämndens uppdrag ingår att samverka med frivilligorganisationer inom folkhälsoområdet i syfte att bland annat få en bredare medverkan i arbetet med hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser.

- Döva i vården

Nämnden beviljade ansökan för projektplan gällande Döva i vården, då nämnden ville bidra med att göra vården mer tillgänglig och att säkerställa ett gott bemötande för döva. Syftet för projektet var att ge vårdpersonalen ökad kunskap om döva och teckenspråkets betydelse som kommunikationsmetod för dem. Projektet bedrivs av Gabriella Stenlund på tio procents arbetstid under sex månader hösten 2017 samt del av våren 2018. Nämnden påtalade i sitt beslut att projektet ska arbeta för att vårdpersonal ska skriva in i journal att tolk ska bokas vid planerade besök samt att information ges om att dövtolk är gratis.

2018-02-13

8. Trygg och säker sexualitet och en god reproduktiv hälsaNämndens arbete 2017

Ekonomiska bidrag

- Nämnden har under 2017 gjort en extra stor satsning inom den sexuella hälsan för unga, genom att bidra med nästan 130 000 kr för Ungdomsmottagningens vikariekostnader för deltagande i föreställningen XXX 2.0 – om sex och sånt, i samverkan med Unghästen för skolelever i årskurs 8 under 2018, våren 2018 och hösten 2018. Ansökan beviljades då insatsen tydligt kan kopplas till de övergripande folkhälsopolitiska målen om skydd mot smittspridning och sexuell och reproduktiv hälsa, och nämnden bedömde det positivt att bidraget sammanstämde väl med den aktuella Me too rörelsen i Sverige under hösten 2017. Nämnden såg vikten av att föreställningen med efterföljande dialog ger ungdomar kunskap om sexuell hälsa och ett mod att säga nej till något man inte vill göra. Upplägget består av två delar, en föreställningsdel och en efterarbetsdel. Föreställningen spelas av fyra skådespelare från Unghästen. Efterarbetet presenteras i form av en fiktiv talkshow som leds av Unghästen och där barnmorskorna agerar som expertpanel. I efterarbetet tar barnmorskorna upp ämnen som är viktiga samt aktuella frågeställningar och reflektioner. De svarar också på publikens frågor som publiken anonymt fått möjlighet att skriva under pausen. Målgruppen är elever i klass 8 till de befintliga klasserna i Skellefteå och Norsjö kommun

9. Ökad fysisk aktivitetNämndens arbete 2017

Ekonomiska bidrag

- Norsjö kommun, Norsjö poängjakten
Nämnden beviljade bidrag till Norsjö kommun för poängjakten i Norsjö den 19 augusti 2017 avseende cykelhjälm och bidrag till priser. Nämnden deltog även som aktör vid arrangemanget enligt förfrågan. Nämnden beviljade bidraget med motiveringen att de såg vikten av ett samarrangemang mellan olika aktörer som främjar den fysiska aktiviteten i Norsjö samt den sociala tillvaron som främjar den psykiska hälsan.

- Föreningarnas Hus

Nämnden beviljade under 2017 ansökan från Föreningarnas Hus om yogainstruktör vid åtta tillfällen under hösten 2017 för målgruppen vid Föreningarnas Hus. Nämnden beviljade ansökan då människor med psykisk funktionsnedsättning, som är Mötesplats Castors målgrupp, lever kortare liv enligt forskning. Nämnden såg därför behovet av aktiviteter som främjar den psykiska hälsan, och ger ett socialt sammanhang, samt dessutom främjar ökad fysisk aktivitet.

- Nämndens folkhälsopris 2017 delades även ut till Kågedalens Ryttarförening, Skellefteå, som skapar tillgängliga, fysiska aktiviteter för personer med funktionsnedsättning i olika åldrar.

- Nämnden deltog vid en av Seniordagarna i Skellefteå 2017 den 7 oktober med sex representanter samt delade ut broddar till äldre som saknar sådana, utifrån den höga andelen av fallolyckor i Skellefteå kommun. Nämnden förde dialog med äldre som saknade broddar om vikten av broddar, vilket i sin tur leder till ökad fysisk aktivitet vintertid om rätt förutsättningar finns.

11. Alkohol, narkotika, tobak, dopning och överdrivet spelande

Under Sverigesradios kampanj "Musikhjälpen" samlade elever som är aktiva inom tobaksfri duo i Skellefteå- och Norsjöområdet in 20 000 kr.

2018-02-13

Folkhälsoenheten har fått ett uppdragsdirektiv från landstingsledningen att påbörja arbetet för att skapa rökfria utomhusmiljöer. En arbetsgrupp för att driva processen har initierats.

Nämndens arbete 2017

I nämndens underlag till landstingsstyrelsen/landstingsfullmäktige inför budget 2018 som nämnden beslutade om i april 2017 ingick en sammanställning av Skellefteå och Norsjö kommuners resultat i ANDT-undersökningen (alkohol, narkotika, dopning, tobak) 2016. I nämndens underlag inför budget 2019 som nämnden beslutar om i mars 2018 ingår även en sammanställning av Skellefteå och Norsjö kommuners resultat i ANDT-undersökningen 2017.

Nämndens planering av folkhälsoinsatser 2018

2018 är slutet på mandatperioden 2015 – 2018 vilket kommer att påverka nämndens upplägg av arbete. Nämnden kommer under 2018 att arbeta utifrån uppdragen i sitt reglemente, med fokus på att bedöma hälsoläget bland befolkningen i Skellefteå – och Norsjöområdet och till följd av det skatta behovet av primärvård och folkhälsoinsatser i området samt bedöma behovet av åtgärder för att förbättra folkhälsan. För 2018 är nya uppdrag givna av landstingsfullmäktige till nämnden som nämnden kommer att arbeta efter:

- **Utveckla äldrehälsovård i primärvården** (uppdrag till Landstingsstyrelsen och Nämnder för folkhälsa och primärvård)
- **Utveckla vården för våldsutsatta vad gäller psykiskt, fysiskt och sexuellt våld** (uppdrag till Landstingsstyrelsen, Hälso- och sjukvårdsnämnden, Nämnden för funktionshinder och habilitering, Nämnder för folkhälsa och primärvård)
- **Främja den psykiska hälsan i samverkan med andra aktörer** (uppdrag till Landstingsstyrelsen, Hälso- och sjukvårdsnämnden, Nämnden för funktionshinder och habilitering, Nämnder för folkhälsa och primärvård och Folkhögskolestyrelsen)
- **Utforma stöd och kompetensutveckling för asyl- och migranthälsa** (uppdrag till Landstingsstyrelsen, Hälso- och sjukvårdsnämnden, Nämnden för funktionshinder och habilitering och Nämnder för folkhälsa och primärvård)

Nämnden kommer speciellt att fokusera på att främja den psykiska hälsan i samverkan med andra aktörer, då det är ett specifikt uppdrag för 2018 som nämnden inte haft 2017 samt att den psykiska hälsan försämrats både bland unga och vuxna under en lång tid, vilket nämnden ser som oroväckande.

Nämnden har bjudit in patient – och pensionärsföreningar för fyra olika dialogträffar med nämnden under våren 2018, vilket ger dem en möjlighet att påverka och lämna förslag till förbättringar av primärvården eller andra folkhälsoinsatser inom vården. Den 10 april 2018 arrangerar nämnden en kostnadsfri föreläsning om äldres hälsa med professor vid Geriatriskt centrum för allmänheten, föreläsningen annonseras i Norran och patient – och pensionärsföreningar har fått en specifik inbjudan.